

Forskningsrådets felles rettighetspolitikk

Høringsinstanser iflg. liste

2009/000044-644
2 TA
MLVår saksbehandler/tlf.
Mariken Vinje, 22037215Vår ref.
200804692
Deres ref.Oslo,
17.11.2008

Implementering av Forskningsrådets nye rettighetspolitikk i FoU-kontraktene – anmodning om høringsuttalelse

Hovedstyret i Norges forskningsråd vedtok 24.4.2008 *Prinsipper for Norges forskningsråds rettighetspolitikk* (vedlegg 1). I august 2008 ble det nedsatt en eksternt referansegruppe som sammen med en interne arbeidsgruppe har bidratt ved utarbeidelsen av forslag til nye rettighetsbestemmelser i Forskningsrådets generelle kontraktsvilkår. Referansegruppen har bestått av personlige representanter fra universitetene, kommersialiseringsaktørene, instituttsektoren og industrien med god kunnskap på området.

Forskningsrådet legger her fram sitt forslag til nye rettighetsbestemmelser i generelle kontraktsvilkår for uttalelse. De endringene vi ønsker tilbakemelding på, fremgår av eget dokument (vedlegg 2). For oversiktens skyld vedlegger vi også en ny utgave av generelle kontraktsvilkår der disse bestemmelse er innarbeidet (vedlegg 3). Vi gjør oppmerksom på at det også er innarbeidet endringer i de øvrige bestemmelse i generelle kontraktsvilkår, men disse er ikke omfattet av denne høringen.

Et av endringsforslagene går ut på at Forskningsrådet stiller krav til at støttemottakerne har en rettighetspolitikk som tilfredsstiller visse minimumskrav, jf. pkt. 7.2.1. Et slikt vilkår kan tidligst innføres for søknader innsendt i 2009 og med kontrakt inngått fra 2010.

Forskningsrådet mener at et slikt krav til rettighetspolitikk hos støttemottakerne i stor grad vil bidra til en økt bevissthet om bruken av forskningsresultater. Det kan imidlertid være et spørsmål om aktørene har tilstrekkelig kompetanse til å oppfylle et slikt krav foreløpig. Vi ber derfor spesielt om tilbakemeldinger på om et slikt krav til rettighetspolitikk bør innføres, når dette evt. kan skje og hvilke minimumskrav en slik rettighetspolitikk bør inneholde.

I tillegg til endringene i generelle kontraktsvilkår, ønsker Forskningsrådet at aktive samarbeidspartnere (konsortiedeltakere) skal synliggjøres bedre i avtaledokumentet og at de må underskrive på en erklæring om at de aksepterer Forskningsrådets kontraktsvilkår.

Vi ber om tilbakemelding på endringsforslagene innen 15. desember.

Forskningsrådet er også i ferd med å utarbeide nye maler for konsortieavtaler som baserer seg på den nye rettighetspolitikken. Disse forventes å være klare i løpet av året og vil bli gjort tilgjengelig på våre nettsider.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Lars Espen Aukrust
Divisjonsdirektør
Innovasjon

Mariken Vinje
Kst. avd.dir
Juridisk avdeling
Administrasjonsdivisjonen

Vedlegg:

1. *Prinsipper for Norges forskningsråds rettighetspolitikk* vedtatt av Hovedstyret i Norges forskningsråd 24.4.2008
2. Forslag til endringer rettighetsbestemmelsene i generelle kontraktsvilkår av 17.11.2008
3. Forslag til endringer i generelle kontraktsvilkår av 17.11.2008

Implementering av Forskuingsrådet nye rettighetspolitikk i FoU-kontraktene

Høringsinstanser

Departementene NHD, KD, OED, KR D, LMD, FK D, HOD, MD, SD, AID, FAD
Universitets- og høyskolerådet
Næringslivets Hovedorganisasjon
Handels- og Servicenærings Hovedorganisasjon
Abelia
Norsk Biotekforum
Norsk Industri
Legemiddelindustriforeningen
Foreningen for Innovasjonsselskaper i Norge
Norsk Venture Kapitalforening
Forskningsinstituttene Fellesforum
Norges Tekniske Vitenskapsakademi
Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening
Universitetene
Vitenskapelige høyskoler
SINTEF
Institutt for energiteknikk - Kjeller
IRIS – International Research Institute of Stavanger AS
Nofima AS
Bergen Teknologioverføring AS
Bioparken AS
Birkeland Innovasjon AS
Campus Kjeller AS
Coventure AS
Forskningsparken A/S
Leiv Eriksson Nyskaping AS
Medinnova AS
NorInnova AS
NTNU Technology Transfer AS
Prekubator AS
Simula Innovation AS
Sinvent AS
TTO Nord AS
Universitetssykehusene
Patentstyret
Innovasjon Norge
SIVA

Et utvalg av enkeltbedrifter:

Norsk Hydro ASA
Hydro aluminium AS
Statoil Hydro ASA
Elkem AS
Tine BA
Nortura BA
Telenor ASA
Axis-Shield ASA
Biotec Pharmacon ASA
Onsagers AS

Prinsipper for Norges forskningsråds rettighetspolitikk

(Kursiv tekst er kommentarer til prinsippene)

1. Mål

FoU-prosjekter finansiert helt eller delvis av Forskningsrådet skal ivareta samfunnets interesser. Resultatene skal i bred forstand komme samfunnet til nytte, både gjennom oppbygging og formidling av kunnskap og kommersiell utnyttelse. Forskningsrådet har en viktig rolle i å bidra til god forvaltning av immaterielle verdier fremkommet av forskning finansiert av offentlige midler.

Et av Forskningsrådets overordnede mål er å bidra til at anvendelsen av forskningsmidlene kommer samfunnet til nytte. Dette er et grunnleggende prinsipp som ligger til grunn for de øvrige prinsippene. Et viktig formål med disse er nettopp å oppnå størst mulig samfunnsnytte av offentlige midler.

2. Rettigheter

Rettigheter til prosjektresultater skal i utgangspunktet overføres fra de tilsatte som har skapt resultatene, til deres arbeidsgivere. Til forskningsformål bør prosjektresultatene være vederlagsfritt tilgjengelig for alle deltakere i prosjektet. I samarbeidsprosjekter og ved doble tilsetningsforhold skal partene avtale hvordan eiendoms- og utnyttelsesretten skal fordeles og forvaltes. For enkelte søknadstyper kan Forskningsrådet unntaksvis fastsette særlige bestemmelser om eiendoms- og utnyttelsesretten.

Et viktig mål for Forskningsrådet er å sikre næringsmessig utnyttelse av, og videre forskning på, de resultatene som fremkommer i forskningsrådsfinansierte prosjekter. Forskningsrådet har derfor lagt opp til at rettighetene til prosjektresultater skal overføres fra forskerne (og eventuelt andre som har vært med på å skape slike resultater) til virksomheten(e) hvor disse er tilsatt. En slik løsning er i samsvar med det som gjelder for oppfinnelser etter lov om arbeidstakeroppfinnelser, og i tråd med målsettingen i universitets- og høyskoleloven. Forskningsrådet skal ikke ha noe eierskap til resultatene. Arbeidsgiver forutsettes å avklare de økonomiske godtgjørelser en overføring av rettigheter fra tilsatte vil kreve.

Bruk av forskningsresultater til videre forskning vil som hovedregel ikke være i motstrid med ønsket om næringsmessig utnyttelse, og vil normalt heller ikke komme i konflikt med

immaterielle rettigheter. Retten til forskningsmessig bruk bør ikke begrenses, men sikres av de avtaler som inngås i forbindelse med forskningsprosjekter.

I samarbeidsprosjekter og i tilfeller hvor en eller flere av de personene som er tilknyttet prosjektet har mer enn én arbeidsgiver (doble tilsetningsforhold), vil rettighetsforholdene ofte bli kompliserte, fordi flere virksomheter kan hevde rettigheter til de samme prosjekteresultatene. For å forebygge at uklare eller uhensiktsmessige rettighetsforhold hindrer den ønskelige utnyttelse av prosjekteresultatene, er det bestemt at partene på forhånd skal avtale hvordan rettighetene skal fordeles og forvaltes, jf. punkt 6 nedenfor. Partene har stor frihet til selv å velge hvordan fordelingen skal være, bl.a. ut fra betydningen av de ressurser den enkelte part har brakt med seg inn i prosjektet, og i lys av omfanget av den enkelte parts innsats. Hvis resultatene i hovedsak er blitt til gjennom universitets- eller høyskoletilsatte forskeres intellektuelle innsats, kan det være naturlig at eiendomsretten tilordnes den institusjonen hvor forskerne, eller flertallet av dem, er tilsatt. Det kan tilsvarende være naturlig at eiendomsretten tilordnes en bedrift eller forskningsinstitutt dersom den vesentligste innsatsen kommer fra bedriftens eller et forskningsinstituttets tilsatte.

Forskningsrådet kan av ulike grunner ha behov for å begrense avtalefriheten for bestemte søknadstyper og utlysninger. Dette vil gjelde for spesielle forhold og vil i så fall fremgå av utlysningen.

3. Publisering

Prosjekteresultatene skal som hovedregel gjøres kjent så hurtig som mulig. Dersom dette er til hinder for beskyttelse eller forretningsmessig anvendelse av resultatene, kan en midlertidig utsettelse avtales. I helt spesielle tilfeller kan varig hemmelighold avtales.

Forskningsrådet vurderer prinsippet om publisering av forskningsresultater som vesentlig. Etter Universitets- og høyskoleloven har forskere rett til å offentliggjøre sine resultater og skal sørge for at slik offentliggjøring skjer. Styret ved en institusjon kan imidlertid samtykke til utsatt offentliggjøring når legitime hensyn tilsier det. Varig hemmelighold av resultater frembrakt ved universiteter og høyskoler kan normalt ikke besluttes, og slike institusjoner vil ikke kunne gå inn i samarbeidsprosjekter med bedrifter som måtte kreve dette.

I enkelte situasjoner vil det være legitimt at resultatene holdes hemmelig for ikke å ødelegge muligheten for beskyttelse eller kommersiell utnyttelse av forskningsresultater. Det vil som regel være tilstrekkelig med en midlertidig utsettelse av publisering for å ivareta dette hensynet, og det åpnes derfor for at partene kan avtale en slik utsettelse. Varige begrensninger i adgangen til offentliggjøring av forskningsresultater som er skapt av forskere ved et universitet eller en høyskole kan fastsettes bare i den utstrekning dette følger av lovgivningen, f.eks. i tilfelle hvor offentliggjøring vil innebære at lovbeskyttede bedriftshemmeligheter avsløres. Varig hemmelighold kan også avtales i enkelte tilfelle hvor resultatene er skapt av forskere som ikke er tilsatt ved et universitet eller en høyskole. Formuleringen "helt spesielle tilfeller" innebærer at det skal mye til for at et varig hemmelighold kan avtales. Det må foreligge spesielle omstendigheter som gjør at man står overfor et tilfelle som skiller seg i betydelig grad fra normalen. Det kan for eksempel være nødvendig med varig hemmelighold innenfor konkurranseutsatte områder når patentering ikke er mulig.

4. Beskyttelse

Virksomhetene skal vurdere behovet for beskyttelse av prosjektresultater som kan ha forretningsmessig verdi og, når behovet tilsier det, sørge for å beskytte disse.

Myndighetene ønsker at norske virksomheter får større bevissthet knyttet til det å beskytte og eventuelt etablere rettsvern for sine oppfinnelser. Nærings- og handelsdepartementet nedsatte i 2006 et rådgivende kompetanseforum som foreslo en tiltaksplan for økt kompetanse på industrielle rettigheter, og hvor det er fokus på å sikre at rettighetene fra offentlige finansierte prosjekter beskyttes. Dette uttrykkes slik; "Det ville være uforsvarlig bruk av offentlige midler å støtte prosjekter der de immaterielle verdiene ikke er tilstrekkelig sikret." Dette må ses i sammenheng med institusjonenes plikt etter Universitets- og høyskoleloven til å bidra til innovasjon og verdiskapning basert på FoU-arbeid. Forskningsrådet forventer at institusjonene utvikler IPR-strategier, og at de setter av nødvendige ressurser til beskyttelse og kommersialisering av FoU-resultater.

Behovet for beskyttelse er forskjellig fra bransje til bransje. Mens det i enkelte bransjer vil være helt nødvendig å beskytte forskningsresultatene, vil det være mindre hensiktsmessig i andre.

5. Utnyttelse

Prosjektresultatene skal utnyttes innen rimelig tid. Dersom dette ikke skjer, kan de personene som har skapt resultatene i prosjektet kreve rettighetene tilbakeført til seg, med mindre noe annet er avtalt.

Eiendomsretten til resultater fører også med seg forpliktelser, og kravet til utnyttelse av resultatene fra forskningsprosjekter med finansiering fra Forskningsrådet er sentralt.

En viktig begrunnelse for endringene som de siste årene er foretatt i Universitets- og høyskoleloven og Arbeidstakeroppfinnelsesloven er at universitets- og høyskolesektorens forskningsresultater skal bli utnyttet og at dette skal komme samfunnet til nytte. Utnyttelsesprinsippet er vesentlig og tillagt stor betydning.

Kravet til utnyttelse vil være avhengig av type resultat og hva slags potensiale resultatet har. For resultater som har et forretningsmessig potensiale krever Forskningsrådet at dette potensialet blir forsøkt utnyttet. Kravet om utnyttelse kan i andre tilfeller oppfylles ved at resultatene brukes i undervisning og videre forskning.

Uttrykket "rimelig tid" er brukt for å legge inn størst mulig fleksibilitet. I utgangspunktet må prosjektdeltakerne selv ta stilling til hva som vil være rimelig tid i det aktuelle prosjektet. Dette må fremgå av utnyttelsesplaner i prosjektbeskrivelsen eller av konsortieavtalen i samarbeidsprosjekter. Variasjonene vil her være store fra bransje til bransje. I IT-bransjen vil rimelig tid kanskje bety noen måneder, mens det innen bioteknologi kan ta flere år før det er mulig å anvende resultatene. Det sentrale er i alle tilfelle at den virksomheten som har overtatt rettighetene, utviser en rimelig aktivitet med sikte på utnyttelse av resultatene. Dersom det blir stilt spørsmål ved tidsaspektet for utnyttelse av prosjektresultatene, bør det redegjøres nærmere for planene for videre utviklingsaktiviteter.

Hvis resultatene ikke blir utnyttet innen rimelig tid, er det naturlig at den eller de som har skapt resultatene, og som i sin tid overførte sine rettigheter til arbeidsgiveren eller til en annen prosjektdeltaker, får rettighetene tilbakeført til seg. Andre løsninger kan imidlertid avtales, f.eks. at rettighetene i slike tilfelle skal overføres til en annen prosjektdeltaker. Det vises her til plikten etter punkt 2 til å avklare rettighetsforholdene i samarbeidsprosjekter og ved doble tilsetningsforhold.

Prinsippet om at prosjektresultatene skal utnyttes innen rimelig tid, gjelder for alle utnyttelsesmåter og -områder hvor det foreligger et potensial for utnyttelse. Dersom et resultat kan utnyttes på flere måter eller på flere områder, og rettighetshaveren bare utnytter resultatet på én måte, eller noen måter eller områder, kan rettighetene for ubenyttede utnyttelsesmåter og -områder kreves tilbakeført eller overført, jf. også punkt 6 d) nedenfor.

6. Konsortieavtale

Før kontraktsinngåelsen med Forskningsrådet, skal det i samarbeidsprosjekter etableres en konsortieavtale som regulerer forholdet mellom prosjektdeltakerne.

Intensjonen med dette prinsippet er å sikre at samarbeidspartnerne har avklart spørsmål og problemstillinger knyttet til prosjektgjennomføringen før kontrakten med Forskningsrådet inngås. Både forholdet mellom virksomhetene og forholdet til medvirkende forskere bør reguleres. Dette vil bidra til å berede grunnen for et fruktbart samarbeid mellom deltakerne i prosjektarbeidet.

Prinsipper for konsortieavtaler:

- a) **Bruk av og eventuell godtgjørelse for bakgrunnskunnskap som bringes inn i prosjektet skal reguleres.**

Det er vesentlig for alle samarbeidsprosjekter at deltakerne tar med inn den bakgrunnskunnskap de har og som er nødvendig for et vellykket prosjekt. Utgangspunktet kan være meget forskjellig fra prosjekt til prosjekt, og det legges derfor opp til at dette reguleres i konsortieavtalen.

- b) **Konsortiedeltakerne skal ha kostnadsfri tilgang til prosjektresultater som fremkommer underveis og som er nødvendige for gjennomføringen av eget arbeid i prosjektet.**

Dette prinsippet skal understreke betydningen av samarbeidet i prosjektet og sikre at alle deltakerne får tilgang til resultater som er nødvendige for fremdriften av prosjektarbeidet. Det skal også sikre at tilgangen til resultater man trenger for å utføre sitt eget arbeid i prosjektet skal være kostnadsfri, uavhengig av hvilken konsortiedeltaker som har frembrakt de aktuelle resultatene.

- c) **For forretningsmessig utnyttelse skal konsortiedeltakerne ha tilgang til prosjektresultater og bakgrunnskunnskap til avtalte vilkår når de trenger det for å utnytte sine egne resultater i prosjektet.**

Dette er et viktig prinsipp for å sikre bruk av resultatene til samfunnets beste. Dersom en part er avhengig av en annen parts prosjektrresultater eller bakgrunnskunnskap for forretningsmessig utnyttelse av sine egne prosjektrresultater, må slik tilgang gis. Det er imidlertid adgang til å avtale vederlag for resultater og bakgrunnskunnskap som skal benyttes på denne måten. Tilgangen skal være på avtalte vilkår. Partene kan ikke sette urimelige vilkår for å gi slik tilgang.

- d) **Forskningsinstitusjonene bør ha rett til å overta eiendoms- eller utnyttelsesretten til de resultater i prosjektet som ligger utenfor de øvrige prosjektdeltakernes forretningsmessige interesser.**

Hovedintensjonen med denne formuleringen er å sikre bred utnyttelse av forskningsresultatene slik at disse kommer samfunnet til nytte. Erfaring viser at mange bedrifter begrenser utnyttelsen av sine resultater til sitt forretningsområde. De prosjektrresultatene som ligger utenfor bedriftenes forretningsmessige interesser, bør derfor gjøres tilgjengelige for forskningsinstitusjonene i konsortiet.

Uttrykket "forretningsmessige interesser" er ment å omfatte bedriftenes relevante utviklingsmuligheter. Prinsippet må sees i sammenheng med kravet om at resultatene skal utnyttes innen rimelig tid, jf. punkt 5 ovenfor. Innenfor dette tidsperspektivet bør det være mulig å synliggjøre bedriftens relevante utviklingsmuligheter.

- e) **Undervisningsinstitusjonene bør, eventuelt etter en avtalt tid, vederlagsfritt få dekket sitt behov for bruk av prosjektrresultatene til undervisnings- og forskningsformål.**

Universitetenes og høyskolenes hovedoppgave er forskning og utdanning, og det anses som viktig at deres behov for å bruke de beste og mest oppdaterte forskningsresultater blir dekket. Prinsippet åpner for at det kan avtales en utsettelse av undervisningsinstitusjonenes bruk av de andre konsortiedeltakernes prosjektrresultater i undervisningen, jf. punkt 3 ovenfor. Denne mulige utsettelsen vil variere fra prosjekt til prosjekt. Undervisningsinstitusjonene må ta hensyn til eventuelle konfidensialitetsbehov ved sin bruk av resultatene.

Vedtatt av Hovedstyret 24. april 2008

Forslag til endringer i rettighetsbestemmelsene i Forskningsrådets generelle kontraktsvilkår

1. Viktige begreper

Nye definisjoner:

Bakgrunnskunnskap	Den kunnskap, herunder tilhørende immaterielle rettigheter, som konsortiedeltakerne bringer med seg inn i prosjektet og som er nødvendige for å gjennomføre prosjektet.
Forskningsinfrastruktur	Vitenskaplig utstyr, laboratorier, pilotanlegg, elektronisk infrastruktur, vitenskaplige databaser (inkl. tidsserier) og vitenskaplige samlinger, mv.
Kommersiell utnyttelse	Næringsmessig utnyttelse, unntatt forlagsmessig utgivelse.

2.2 Samarbeidsprosjekter

Prosjektansvarlig er ansvarlig for å inngå skriftlige konsortieavtaler med aktive samarbeidspartnere som regulerer deres gjensidige plikter og rettigheter. **Konsortieavtalen skal være inngått og oversendt Forskningsrådet før undertegning av kontrakten med Forskningsrådet.** Prosjektansvarlig er ansvarlig for at konsortieavtalen samsvarer med kontraktens vilkår og forutsetninger. Eventuelle endringer i sammensetningen av aktive samarbeidspartnere forutsetter Forskningsrådets forutgående skriftlige godkjenning.

Konsortiedeltakerne kan inngå avtaler med andre samarbeidspartnere, herunder underleverandører i henhold til de rammer som følger av avtaledokumentet og/eller prosjektbeskrivelsen. Andre samarbeidspartnere er ikke omfattet av denne kontrakten og har ikke rettigheter eller forpliktelser overfor Forskningsrådet.

7.2 Prosjektresultater

7.2.1 Generelle bestemmelser om prosjektresultater

Bestemmelsene om eierskap til og utnyttelse av prosjektresultatene er basert på Prinsipper for Forskningsrådets rettighetspolitikk (vedtatt av Hovedstyret 24.4.08).

Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal ha en rettighetspolitikk, som i det minste skal omfatte:

- prosedyrer for vurdering og beskyttelse av forskningsresultater med potensial for kommersiell utnyttelse,
- retningslinjer for midlertidig hemmelighet og publisering av forskningsresultater,
- avtaler med ansatte og oppdragstakere om rettigheter til forskningsresultater,
- avtaler som regulerer tilordning og fordeling av rettigheter til forskningsresultater som er frembrakt av ansatte med doble tilsetningsforhold, og
- prosedyrer og ressurser for kommersiell utnyttelse av forskningsresultater som overtas fra ansatte og/eller samarbeidspartnere.

Rettigheter

Den prosjektansvarlige og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal som hovedregel inngå avtaler som sikrer deres rettigheter til kommersiell utnyttelse av prosjektresultater, herunder til å lisensiere disse videre til andre. For å sikre dette kan det være nødvendig å inngå avtaler med eiere, ansatte (herunder ansatte med doble tilsetningsforhold), andre samarbeidspartnere, underleverandører og andre.

Slike avtaler medfører ingen begrensning i beskyttelsen av opphavsmannens ideelle interesser etter Åndsverksloven og er ikke til hinder for at det avtales vederlagsordninger for opphavsmenn tilsvarende de som gjelder for ansattes oppfinnelser i samsvar med Lov om rett til ansattes oppfinnelser.

Beskyttelse

Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal vurdere behovet for beskyttelse av prosjektresultater som kan ha forretningsmessig verdi og, når behovet tilsier det, beskytte disse. Dersom lovgivningen krever at rettighetene må registreres for å oppnå beskyttelse, skal prosjektansvarlig foreta slik registrering.

Utnyttelse

Prosjektresultatene skal utnyttes innen rimelig tid i forhold til bransjens egenart, markedet, forskningsfeltets egenart, produktets utviklings- og levetid og utnyttelsesmuligheter. Dersom dette ikke skjer, kan de personene som har skapt resultatene i prosjektet kreve rettighetene overført til seg, med mindre noe annet er avtalt mellom prosjektansvarlig og de personer som har skapt resultatene, eller mellom partene i samarbeidsprosjekter.

Overføring av resultatene til utenlandske rettssubjekt

Overføring av eierskap og/eller lisensiering av eksklusive rettigheter til prosjektresultatene til en tredjepart som er etablert i et land utenfor EØS-området, krever Forskningsrådets skriftlige godkjenning. Forskningsrådet kan nekte slik overføring/lisensiering dersom den vil være i strid med norske økonomiske interesser, etiske prinsipper eller hensynet til rikets sikkerhet. Forskningsrådet kan alternativt sette vilkår for overføringen/lisensieringen. Bestemmelsen gjelder pågående prosjekter og i tre år etter at prosjektet er avsluttet.

Endring i eierforhold – utenlandske eiere

Dersom en person eller et foretak utenfor EØS-området overtar bestemmende kontroll over prosjektansvarlig eller eventuelle aktive samarbeidspartnere – ved erverv av selskapsandeler (aksjer mv.), ved avtale eller på annen måte – skal Forskningsrådet varsles umiddelbart. Dersom endringene i eierforhold innebærer at prosjektresultatene kan bli brukt i strid med norske økonomiske interesser, etiske prinsipper eller hensynet til rikets sikkerhet, har Forskningsrådet rett til å stille vilkår med hensyn til prosjektet og prosjektresultatene, herunder at prosjektansvarlig eller eventuelle aktive samarbeidspartnere helt eller delvis overfører prosjektresultatene eksklusivt til Forskningsrådet, eller heve avtalen iht. pkt. 12.3. Bestemmelsen gjelder pågående prosjekter og i tre år etter at prosjektet er avsluttet.

7.2.2 Tilleggsbestemmelser for samarbeidsprosjekter

Rettigheter

Konsortiedeltakerne skal inngå avtale bl.a. om hvordan eiendoms- og utnyttelsesretten skal fordeles og forvaltes mellom konsortiedeltakerne og hvordan eventuelle prosjektresultater skal beskyttes. Konsortieavtalen skal baseres på Prinsipper for Forskningsrådets rettighetspolitikk (vedtatt av Hovedstyret 24.4.08). Forskningsrådet kan begrense konsortiedeltakernes adgang til fritt å avtale hvordan rettighetene skal fordeles, ved bestemmelser gitt i art 8 i Avtaledokumentet.

Forslag til endringer i generelle kontraktsvilkår 17.11.08

Konsortieavtale

Følgende prinsipper skal legges til grunn for konsortieavtalen som skal inngås iht pkt 2.2:

- a) Bruk av og eventuell godtgjørelse for bakgrunnskunnskap og infrastruktur som bringes inn i prosjektet skal reguleres.
- b) Konsortiedeltakerne skal ha kostnadsfri tilgang til prosjektresultater som fremkommer i prosjektperioden, og som er nødvendige for gjennomføringen av eget arbeid i prosjektet.
- c) For kommersiell utnyttelse skal konsortiedeltakerne ha tilgang til prosjektresultater og bakgrunnskunnskap som bringes inn i prosjektet til avtalte vilkår når de trenger det for å utnytte sine egne resultater i prosjektet. Dette bør avtales i forkant.
- d) Forskningsinstitusjonene bør ha rett til å overta eiendoms- eller utnyttelsesretten til de resultater i prosjektet som ligger utenfor de øvrige prosjektdeltakernes forretningsmessige interesser. Deltakernes interesseområder bør være definert i konsortieavtalen.
- e) Undervisningsinstitusjonene bør, eventuelt etter en avtalt tid, vederlagsfritt få dekket sitt behov for bruk av prosjektresultatene til undervisnings- og forskningsformål.

8 Offentliggjøring av prosjektresultater og fortrolighet

8.1 Offentliggjøring

Prosjektresultatene skal som hovedregel gjøres kjent så hurtig som mulig. Herunder skal prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere sørge for at de formidlingstiltak/-planer som er angitt i søknaden og kontrakten blir gjennomført.

Dersom offentliggjøring er til hinder for beskyttelse eller forretningsmessig anvendelse av resultatene, kan offentliggjøring utsettes midlertidig. I samarbeidsprosjekter avtales en slik utsettelse mellom konsortiedeltakerne.

I helt spesielle tilfeller, kan varig hemmelighold avtales skriftlig med Forskningsrådet. For prosjekter med deltakere fra universitets- og høyskolesektoren, er adgangen til varig hemmelighold begrenset av universitets- og høyskoleloven.

Forskningsgenererte data skal anses for allment tilgjengelige når prosjektet er avsluttet, såfremt ikke særlige grunner taler mot eller det foreligger kontraktsvilkår eller offentlige regler som hindrer det.

Prosjektansvarlig og/eller aktive samarbeidspartnerne skal i sin utadrettede informasjon i tilknytning til prosjektet omtale bidraget og finansieringsordningen fra Forskningsrådet.

Forskningsrådet har rett til å offentliggjøre prosjektittel, sitt finansieringsbidrag og prosjektsammendrag. For prosjekter som ikke er konfidensielle, kan Forskningsrådet offentliggjøre resultater som er rapportert i forbindelse med framdrifts- og sluttrapportering.

Forskningsrådet kan i rimelig omfang kreve at det opprettes hjemmeside for prosjektet og at prosjektmedarbeidere deltar på seminarer, konferanser og andre formidlings- og nettverkstiltak.

8.2 Fortrolighet

Forskningsrådet er omfattet av offentlighetsloven og bestemmelser om taushetsplikt i lov om behandlingssåten i forvaltningssaker 10. februar 1967 (forvaltningsloven).

Taushetsbelagt informasjon kan ikke overføres til andre eller publiseres uten at det foreligger skriftlig godkjenning fra prosjektansvarlig eller annen konsortiedeltaker som informasjonen gjelder.

Forslag til endringer i generelle kontraktsvilkår 17.11.08

Taushetsplikten er ikke til hinder for formidling av opplysninger dersom det kan kreves av myndigheter eller domstoler i henhold til gjeldende lovgivning.

Taushetsplikten gjelder også etter avtalens opphør.

Generelle kontraktvilkår

Generelle kontraktvilkår er en integrert del av alle FoU-kontrakter som inngås med Forskningsrådet om bidragsfinansiert aktivitet.

Følgende generelle vilkår gjelder fra 01.01.2009 dersom annet ikke er skriftlig avtalt.

► 1 Viktige begreper

Administrativt ansvarlig: Den stillingsinnehaver som har fullmakt til å representere og forplikte prosjektansvarlig overfor Forskningsrådet.

Aktiv samarbeidspartner: Konsortiedeltaker som ikke er prosjektansvarlig og som har forpliktet seg overfor prosjektansvarlig til å bidra med faglige og/eller økonomisk ressurser til å gjennomføre prosjektet.

Andre samarbeidspartnere: Personer og institusjoner som bidrar i prosjektet uten å forplikte seg som konsortiedeltaker. Deres rolle fremgår av prosjektbeskrivelsen.

Avtaledokument: Det dokumentet som partene signerer og som inneholder avtalte presiseringer og reguleringer for prosjektet.

Bakgrunnskunnskap: Den kunnskap, herunder tilhørende immaterielle rettigheter, som konsortiedeltakerne bringer med seg inn i prosjektet og som er nødvendige for å gjennomføre prosjektet.

Bevilgning: Bindende løfte om finansiering fra Forskningsrådet.

Bidragsfinansiert aktivitet: FoU- prosjekt der Forskningsrådet bidrar med finansiering uten krav til leveranser (motydelse) fra prosjektansvarlig ved kontraktsinngåelse.

Direkte inntekter og kostnader: Økonomiske bidrag og utgifter.

Faktiske inntekter og kostnader: Direkte og indirekte inntekter og kostnader som er ført i prosjektansvarligs prosjektrekskap.

Finansieringsplan: En oppstilling over forventede inntekter i prosjektet som omfatter både direkte økonomiske bidrag og indirekte bidrag av typen, infrastruktur og egeninnsats.

Force-majeure: Upåregnelige og ekstraordinære omstendigheter utenfor partenes kontroll som gjør det umulig for dem å oppfylle sine forpliktelser etter kontrakten.

Forskningsinfrastruktur: Vitenskaplig utstyr, laboratorier, pilotanlegg, elektronisk infrastruktur, vitenskaplige databaser (inkl. tidsserier) og vitenskaplige samlinger, tidsserier mv.

Forskningsutførende sted: Sted/enhet hvor prosjektet gjennomføres i regi av prosjektansvarlig.

FoU: Forskning og utvikling.

Framdriftsplan: Tidsplan for gjennomføring av prosjektets hovedaktiviteter/milepøler.

Generelle kontraktvilkår: Det dokumentet som inneholder gjeldende generelle kontraktvilkår.

Hovedmål og delmål: Beskrivelse av hvilke resultater som forventes oppnådd i løpet av prosjektperioden.

Indirekte inntekter og kostnader: Kalkulert verdi av lokaler, utstyr og annen infrastruktur, samt egeninnsats og tilgjengelige personalressurser fra samarbeidspartnere.

Immaterielle rettigheter: Alle rettigheter til tekniske løsninger, metoder, prosesser og prosedyrer enten disse er patentert, kan patenteres eller ikke, samt alle opphavsrettigheter, varemerker, mønster, tegninger, spesifikasjoner, prototyper og lignende.

Kommersiell utnyttelse: Næringsmessig utnyttelse, unntatt forlagsmessig utgivelse.

Konsortieavtale: Avtale som regulerer arbeidsform, rettigheter og plikter mellom konsortiedeltakere..

Konsortiedeltakere: Prosjektansvarlig og aktive samarbeidspartnere som i henhold til konsortieavtale deltar i prosjektet. Konsortiedeltakerne er identifisert i avtaledokumentet.

Kontrakt: Avtaledokument, prosjektbeskrivelse og generelle kontraktvilkår utgjør med eventuelle tilleggsdokumenter til sammen kontrakten.

Kontraktsparter: De som er angitt som kontraktsparter i avtaledokumentet. (Forskningsrådet og prosjektansvarlig).

Kostnadsplan: Oppstilling over forventede kostnader i prosjektperioden.

Milepæl: Tidspunktet for når prosjektets hoved-/delmål, bestemte aktiviteter eller hendelser skal være nådd i følge framdriftsplanen.

Nøkkelpersonell: De personer som i Prosjektbeskrivelsen er angitt som særlige ressurspersoner i Prosjektet.

Prosjekt: Den samlede aktiviteten som omfattes av søknaden / Den samlede aktiviteten som etter avtaleinngåelsen omfattes av kontrakten.

Prosjektansvarlig: Den virksomhet, vertsinstitusjon eller bedrift som overfor Forskningsrådet er ansvarlig for at prosjektet gjennomføres i henhold til kontrakt. I sær-tilfeller kan prosjektansvarlig være en person.

Prosjektbeskrivelse: Faglig og administrativ plan for gjennomføring av prosjektet.

Prosjektsammendrag: Kortfattet beskrivelse av prosjektet som offentliggjøres for allmennheten

Prosjektleder: Den personen som på vegne av prosjektansvarlig skal ivareta den faglige framdriften og gjennomføringen av prosjektet.

Prosjektperioden: Den perioden som prosjektet utføres i og som er nærmere definert i avtaledokumentet.

Prosjektregnskap: Prosjektets faktiske inntekter og kostnader og som er en del av prosjektansvarliges offisielle regnskap.

Prosjektresultater: Alle resultater som er skapt eller oppnådd i forbindelse med prosjektet, herunder immaterielle rettigheter, uavhengig av om resultatene er vernet av lovgivningen.

Prosjektsammendrag: Kortfattet beskrivelse av prosjektet som offentliggjøres for allmennheten

Samarbeidsprosjekt: Prosjekt med en eller flere aktive samarbeidspartnere.

Søknad: Anmodning fra prosjektansvarlig om støtte til prosjekt.

Tilsagn: Betinget løfte fra Forskningsrådet om finansiering.

► 2 Prosjektet

2.1 Prosjektgjennomføring

Prosjektet skal gjennomføres i samsvar med kontrakten, herunder den prosjektbeskrivelse, framdrifts- og finansieringsplan som er skriftlig avtalt mellom partene.

Dersom Forskningsrådet ikke gjør krav på utarbeiding av særskilt kontrakt og har godtatt søknaden, skal prosjektet gjennomføres i henhold til søknaden.

Prosjektansvarlig skal uten ugrunnet opphold skriftlig rapportere til Forskningsrådet vesentlige avvik i forhold til kontrakten. Melding om slike forhold skal ikke utsettes til framdriftsrapporteringen.

Forskningsrådet skal vurdere hvilke virkninger slike vesentlige avvik skal få for kontraktsforholdet, jf. punkt 3.4 og 12.4 og eventuelt skriftlig godkjenne avvikene. I så tilfelle skal avvikene behandles som kontraktsendring i henhold til pkt 13.)

Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere plikter å forebygge risiko for interesse- og habilitetskonflikter i prosjektet, og herunder sikre at den som er ansatt i eller engasjert i prosjektet ikke får delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik betydning for vedkommende selv eller nærstående at han eller hun må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Prosjektansvarlig og eventuelle samarbeidspartnere plikter videre å sikre at den som er ansatt eller engasjert i prosjektet heller ikke får ta del i behandling eller avgjørelser av noe spørsmål som har fremtredende økonomisk særinteresse for selskap, forening eller annen offentlig eller privat institusjon han eller hun er knyttet til. Likeså må den som er ansatt eller engasjert i prosjektet ikke delta i behandling eller avgjørelse av spørsmål når det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

Prosjektansvarlig plikter å følge relevante lover og forskrifter, annen offentlig regulering, etiske retningslinjer, samt anerkjente kvalitetsstandarder, og kvalitetsnormer.

Hvis forsøkspersoner/pasienter/klienter inngår i forskningsprosjekter, kreves tilråding av regional komité for medisinsk forskningsetikk i henhold til

gjeldende regler om framleggelsesplikt. Prosjektansvarlig har ansvar for at tilrådingen blir fulgt.

Prosjektansvarlig plikter å fremskaffe de midler som inngår i finansieringsplanen og som ikke kommer fra Forskningsrådet.

2.2 Samarbeidsprosjekter

Prosjektansvarlig er ansvarlig for å inngå avtaler med aktive samarbeidspartnere som regulerer deres gjensidige rettigheter og plikter. Konsortieavtalen skal være inngått og oversendt Forskningsrådet før undertegning av kontrakten med Forskningsrådet. Prosjektansvarlig er ansvarlig for at konsortieavtalen samsvarer med kontraktens vilkår og forutsetninger. Eventuelle endringer i sammensetningen av aktive samarbeidspartnere forutsetter Forskningsrådets forutgående skriftlige godkjenning.

Konsortiedeltakerne kan inngå avtaler med andre samarbeidspartnere, herunder underleverandører, i henhold til de rammer som følger av avtaledokumentet og/eller prosjektbeskrivelsen. Andre samarbeidspartnere er ikke omfattet av denne kontrakten og har ikke rettigheter eller forpliktelser overfor Forskningsrådet.

► 3 Utbetaling, overføring og forbehold

3.1 Utbetaling

Før utbetaling kan finne sted må kontrakten være undertegnet og mottatt av Forskningsrådet. Videre må opplysninger om prosjektansvarliges bankkonto-nummer etc., være sendt Forskningsrådet på måten Forskningsrådet angir. Forskningsrådet utbetaler bevilgningen til den oppgitte konto.

Der prosjektansvarlig ikke er offentlig virksomhet, plikter prosjektansvarlig å overføre midlene til en egen bankkonto som utelukkende benyttes for transaksjoner knyttet til prosjektet.

Med mindre annet er skriftlig avtalt skjer utbetaling automatisk tertialvis på grunnlag av avtalt finansieringsplan og Forskningsrådets bevilgning.

Prosjektansvarlig plikter å kontrollere at utbetalt beløp er i samsvar med avtalt finansieringsplan. Eventuelle avvik skal meldes Forskningsrådet omgående.

Ordningen med automatisk utbetaling kan stanses dersom Forskningsrådet finner at gjennomføring av prosjektet avviker vesentlig fra kontrakten eller at dette er nødvendig av andre grunner., jf. også punkt 3.4. Forskningsrådet vil holde igjen siste tertialsutbetaling inntil sluttrapport er levert og godkjent.

3.2 Ubrukte midler fra det enkelte budsjettår

Dersom særlige forhold foreligger, kan ubrukte midler overføres fra ett budsjettår til senere år i prosjektperioden. Begrunnet anmodning om slik overføring skal sendes til Forskningsrådet sammen med framdriftsrapport eller på annen skriftlig måte senest ved utgangen av kalenderåret midlene er gitt for. Dersom det ikke gis samtykke til slik overføring utgår disse midlene av det bevilgede beløp. Dersom disse midlene allerede er utbetalt kan Forskningsrådet redusere neste års bevilgning med tilsvarende beløp eller kreve at ubrukte midler tilbakebetales.

3.3 Tilbakebetaling av ubrukte midler ved sluttrapportering

Det skal fremgå av sluttrapporten om de faktiske kostnader er lavere enn de budsjetterte og de utbetalte beløp. Slike ubrukte midler skal tilbakeføres Forskningsrådet. Dersom de alt er utbetalt skal de tilbakebetales på den måten Forskningsrådet anviser.

3.4 Forbehold

Bevilgning gis normalt kun for ett budsjettår av gangen slik at eventuelle tilsagn for etterfølgende år ikke er bindende for Forskningsrådet med mindre dette er særskilt fastslått i avtaledokumentet.

Bevilgningen første år og innfrielse av eventuelle tilsagn for etterfølgende år forutsetter under enhver omstendighet at:

- Forskningsrådet får de nødvendige midler til rådighet,
- Det ikke skjer endringer i offentlige reguleringer (regelverk, standarder, lover m.v.) eller oppstår andre uforutsette omstendigheter av vesentlig betydning for gjennomføring av prosjektet eller Forskningsrådets evne til å bidra til dette.
- Det ikke foreligger vesentlige avvik.

Dersom en eller flere av disse forutsetningene ikke er oppfylt, kan Forskningsrådet trekke tilbake eller endre bevilgningen eller eventuelle tilsagn, eller etter omstendighetene heve kontrakten iht. punkt 12 nedenfor.

Forskningsrådet har rett til - helt eller delvis - å inndra det bevilgede beløp og/eller eventuelle tilsagn for den resterende prosjektperioden dersom prosjektet får tilført offentlig finansieringsstøtte fra andre enn Forskningsrådet etter at kontrakten er undertegnet, og slik støtte ikke var forutsatt i finansieringsplanen.

► 4 Regnskap og kontroll

4.1 Regnskapsføring

For alle prosjekter skal prosjektansvarlig føre et eget prosjektregnskap over faktiske kostnader og inntekter. Regnskapsføringen skal foretas uten ugrunnet opphold. Opplysninger som har betydning for utarbeiding av

pliktig rapportering, skal uansett være registrert innen de tidsfrister som gjelder for rapportering.

Prosjektregnskapet skal inneholde de inntekter og kostnader som er knyttet til gjennomføringen av prosjektet, og som ligger innenfor rammen av finansieringsplanen.

4.2 Kontroll og reaksjoner

Forskningsrådet og Riksrevisjonen har til enhver tid rett til å kontrollere at bevilgningen nyttes i henhold til kontrakten. På anmodning fra Forskningsrådet eller Riksrevisjonen skal prosjektansvarlig legge fram prosjektregnskap med bilag, timelister, beregninger og annet relevant underlagsmateriale som er nødvendig for å utføre nevnte kontroll. Hvis kontrollen avdekker at midlene ikke brukes i henhold til kontrakten, skal Forskningsrådets utbetalte midler tilbakebetales i den utstrekning Forskningsrådet krever det.

Forskningsrådet kan også stanse videre utbetalinger til andre prosjekter som er inngått mellom kontraktpartene.

► 5 Rapportering

5.1 Framdriftsrapporter

Framdriftsrapport skal sendes Forskningsrådet til avtalt tid og på den måten Forskningsrådet angir.

Prosjektansvarlig er ansvarlig for rapporteringen.

Framdriftsrapporten skal gi opplysninger om status for prosjektet og redegjøre for eventuelle avvik. Godkjent framdriftsrapport er en forutsetning for utbetaling og innfrielse av tilsagn.

Vesentlige avvik skal raskest mulig rapporteres skriftlig til Forskningsrådet. Melding om slike avvik skal ikke utsettes til framdriftsrapporteringen, jf pkt 2.

Dersom det oppstår forsinkelser i prosjektet som kan føre til at starttidspunktet og/eller avslutningstidspunktet endres, skal Forskningsrådet underrettes omgående. Samtidig skal prosjektansvarlig oppgi grunnen for forsinkelsen og legge fram planer for hvordan forsinkelsen kan innhentes, og eventuelt søke om at prosjektperioden forlenges.

5.2 Sluttrapport

Prosjektansvarlig skal utarbeide en sluttrapport. Med mindre en annen frist er skriftlig avtalt, skal sluttrapporten være mottatt av Forskningsrådet senest en måned etter utløpet av prosjektperioden.

På anmodning fra Forskningsrådet plikter prosjektansvarlig å bidra til evaluering og resultatmåling av prosjektet i regi av Forskningsrådet, der det bl.a. skal gis en vurdering av prosjektergebnatene faglige og økonomiske betydning. Plikten til å bidra ved slik evaluering påhviler prosjektansvarlig i en periode på

inntil 10 år etter levering av sluttrapport med mindre annet er skriftlig avtalt.

5.3 Annen rapportering

Forskningsrådet kan i rimelig omfang kreve tilleggsrapporter for kortere perioder eller for bestemte deler av prosjektet.

Prosjektansvarlig plikter å avgi regnskap og eventuelt andre statistiske opplysninger vedrørende prosjektet til nasjonal forskningsstatistikk.

5.4 Rapporteringsform og arkivering

Framdriftsrapporter og sluttrapport skal innleveres på den måte Forskningsrådet angir.

Prosjektansvarlig skal arkivere sluttrapport og prosjektdata på en betryggende måte i minimum 10 år etter avslutningen av prosjektet. Den prosjektansvarlige skal sikre at dataene oppbevares på en slik måte at de også vil bli tatt vare på og være tilgjengelige om den prosjektansvarlige skulle bli avvirket, oppløst eller lignende.

Brudd på forpliktelser vedrørende rapportering og arkivering betraktes som vesentlig mislighold og gir Forskningsrådet grunnlag for å heve kontrakten, jf punkt. 12.

► 6 Finansiering og forvaltning av personale

6.1 Generelt

Dersom annet ikke er skriftlig avtalt gjelder følgende:

- Alt personale som fremgår av avtalen og/eller prosjektbeskrivelsen er å anse som tilknyttet og finansiert av prosjektet.
- Forskningsrådet finansierer personalet indirekte og som rundsumbevilgning til prosjektansvarlig. Forskningsrådets bidrag til personale fremgår som Forskningsrådets andel av den avtalte totale finansieringsplanen for prosjektet.
- For spesifikke stillingskategorier og stipend er Forskningsrådet bidrag beregnet ut fra standard satser og eventuelle tilleggsbevilgninger. Hele rammetilskuddet disponeres av prosjektansvarlig.
- Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere har *oppgaveplikt* for personlige tildelinger og *arbeidsgiveransvar* for sine respektive deltakere i prosjektet. Det innebærer at prosjektansvarlig og eventuelle konsortiedeltakere har plikt til å ivareta alt personal- og økonomiansvar.
- Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere foretar utlysning og eventuell ansettelse i henhold til sine retningslinjer og rutiner.

- Eventuelle føringer fra Forskningsrådet mht personutvelgelse og lignende skal være nedfelt i avtaledokumentet [
- Prosjektansvarlig skal informere Forskningsrådet om stillingsinnehaveres tiltredelsesdato så snart denne er klarlagt, sammen med stillingsinnehaveres navn og personnummer.

6.2 Særskilt om stipendiater

Forskningsrådet har ingen forpliktelser utover de avtalte bevilgninger. Den administrative oppfølgingen av hver stipendiat ivaretas av prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidsparter i henhold til deres rutiner.

- Bruk av stipend skal rapporteres til Forskningsrådet av prosjektansvarlig i henhold til Forskningsrådets fastsatte rutiner.
- Eventuell endret startdato for tiltredelse i *stilling* og avsluttet *stilling* skal meldes Forskningsrådet umiddelbart.
- Permisjoner og reduserte *stillinger* i perioden skal rapporteres i framdrifts- og sluttrapportskjemaer fra prosjektansvarlig.
- Endret start- og sluttdato for *prosjektet* skal behandles som ordinær kontraktsendring.

Spørsmål om permisjoner med hjemmel i lov eller sentrale avtaler, og som medfører forlengelse av stipendperioden, avgjøres av prosjektansvarlig i henhold til vedkommendes retningslinjer. Forskningsrådet skal informeres om faktisk startdato og forskyvning av sluttdato.

Dersom en stipendiat slutter før kontraktsfestet periode er utløpt, skal prosjektansvarlig umiddelbart melde fra til Forskningsrådet om fratredelsestidspunkt og årsak til avbruddet.

Dersom Forskningsrådet finner at den faglige framdriften for stipendiaten ikke er tilfredsstillende, skal dette tas opp med prosjektansvarlig. Hvis prosjekt-ansvarlig finner at det er forhold som tilsier at stipendet bør stanses, og/eller avvikles, skal dette tas opp med Forskningsrådet umiddelbart.

Prosjektansvarlig plikter å gi Forskningsrådet melding om dato for godkjent doktorgrad for doktorgradsstipendiater som er knyttet til prosjektet. Prosjektansvarlig skal på Forskningsrådets anmodning oversende til Forskningsrådet avhandlinger og andre rapporter..

► 7 Eiendomsrett, utnyttelsesrett og lisensiering

7.1 Forskningsinfrastruktur

Med mindre annet er skriftlig avtalt er prosjektansvarlig eier av utstyr kjøpt for prosjektets midler og belastet prosjektregnskapet.

Dersom prosjektet skal fullføres av en annen prosjektansvarlig, og utstyret er nødvendig for slik fullføring, skal utstyret umiddelbart stilles til disposisjon for den andre.

Prosjektansvarlig forplikter seg til å holde utstyret forsikret og i god stand. Prosjektansvarlig skal ikke pantsette slikt utstyr.

Ved vesentlig mislighold av kontrakten kan Forskningsrådet kreve overlevering av utstyr som er kjøpt for prosjektets midler og belastet prosjektregnskapet til andre eller til seg selv. Kravet skal sendes skriftlig og prosjektansvarlig skal levere uten opphold. Prosjektansvarlig vil miste sin eiendomsrett ved levering.

7.2 Prosjektresultater

7.2.1 Generelt

Bestemmelsene om eierskap til og utnyttelse av prosjektresultatene er basert på Prinsipper for Forskningsrådets rettighetspolitikk (vedtatt av Hovedstyret 24.4.08).

Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal ha en rettighetspolitikk, som i det minste skal omfatte:

- prosedyrer for vurdering og beskyttelse av forskningsresultater med potensial for kommersiell utnyttelse,
- retningslinjer for midlertidig hemmelighet og publisering av forskningsresultater,
- avtaler med ansatte og oppdragstakere om rettigheter til forskningsresultater,
- avtaler som regulerer tilordning og fordeling av rettigheter til forskningsresultater som er frembrakt av ansatte med doble tilsetningsforhold, og
- prosedyrer og ressurser for kommersiell utnyttelse av forskningsresultater som overtas fra ansatte og/eller samarbeidspartnere.

Rettigheter

Den prosjektansvarlige og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal som hovedregel inngå avtaler som sikrer deres rettigheter til kommersiell utnyttelse av prosjektresultater, herunder til å lisensiere disse videre til andre. For å sikre dette kan det være nødvendig å inngå avtaler med eiere, ansatte (herunder ansatte med doble tilsetningsforhold), andre samarbeidspartnere, underleverandører og andre.

Slike avtaler medfører ingen begrensning i beskyttelsen av opphavsmannens ideelle interesser etter Åndsverksloven og er ikke til hinder for at det avtales vederlagsordninger for opphavsmenn tilsvarende de som gjelder for ansattes oppfinnelser i samsvar med Lov om rett til ansattes oppfinnelser.

Beskyttelse

Prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere skal vurdere behovet for beskyttelse av prosjektresultater som kan ha forretningsmessig verdi og, når behovet tilsier det, beskytte disse. Dersom lovgivningen krever at rettighetene må registreres for å oppnå beskyttelse, skal prosjektansvarlig foreta slik registrering.

Utnyttelse

Prosjektresultatene skal utnyttes innen rimelig tid i forhold til bransjens egenart, markedet, forskningsfeltets egenart, produktets utviklings- og levetid og utnyttelsesmuligheter. Dersom dette ikke skjer, kan de personene som har skapt resultatene i prosjektet kreve rettighetene overført til seg, med mindre noe annet er avtalt mellom prosjektansvarlig og de personer som har skapt resultatene, eller mellom partene i samarbeidsprosjekter.

Overføring av resultatene til utenlandske rettssubjekt

Overføring av eierskap og/eller lisensiering av eksklusive rettigheter til prosjektresultatene til en tredjepart som er etablert i et land utenfor EØS-området, krever Forskningsrådets skriftlige godkjenning. Forskningsrådet kan nekte slik overføring/lisensiering dersom den vil være i strid med norske økonomiske interesser, etiske prinsipper eller hensynet til rikets sikkerhet. Forskningsrådet kan alternativt sette vilkår for overføringen/lisensieringen. Bestemmelsen gjelder pågående prosjekter og i tre år etter at prosjektet er avsluttet.

Endring i eierforhold – utenlandske eiere

Dersom en person eller et foretak utenfor EØS-området overtar bestemmende kontroll over prosjektansvarlig eller eventuelle aktive samarbeidspartnere – ved erverv av selskapsandeler (aksjer mv.), ved avtale eller på annen måte – skal Forskningsrådet varsles umiddelbart. Dersom endringene i eierforhold innebærer at prosjektresultatene kan bli brukt i strid med norske økonomiske interesser, etiske prinsipper eller hensynet til rikets sikkerhet, har Forskningsrådet rett til å stille vilkår med hensyn til prosjektet og prosjektresultatene, herunder at prosjektansvarlig eller eventuelle aktive samarbeidspartnere helt eller delvis overfører prosjektresultatene eksklusivt til Forskningsrådet, eller heve avtalen iht. pkt. 12.3. Bestemmelsen gjelder pågående prosjekter og i tre år etter at prosjektet er avsluttet.

7.2.2 Tilleggsbestemmelser for samarbeidsprosjekter

Rettigheter

Konsortiedeltakerne skal inngå avtale bl.a. om hvordan eiendoms- og utnyttelsesretten skal fordeles og forvaltes mellom konsortiedeltakerne og hvordan eventuelle prosjektresultater skal beskyttes. Konsortieavtalen skal baseres på Prinsipper for

Forskningsrådets rettighetspolitikk (vedtatt av Hovedstyret 24.4.08). Forskningsrådet kan begrense konsortiedeltakernes adgang til fritt å avtale hvordan rettighetene skal fordeles, ved bestemmelser gitt i art 8 i avtaledokumentet.

Konsortieavtale

Følgende prinsipper skal legges til grunn for konsortieavtalen som skal inngås iht pkt 2.2:

- Bruk av og eventuell godtgjørelse for bakgrunnskunnskap og infrastruktur som bringes inn i prosjektet skal reguleres.
- Konsortiedeltakerne skal ha kostnadsfri tilgang til prosjektresultater som fremkommer i prosjektperioden, og som er nødvendige for gjennomføringen av eget arbeid i prosjektet.
- For kommersiell utnyttelse skal konsortiedeltakerne ha tilgang til prosjektresultater og bakgrunnskunnskap som bringes inn i prosjektet til avtalte vilkår når de trenger det for å utnytte sine egne resultater i prosjektet. Dette bør avtales i forkant.
- Forskningsinstitusjonene bør ha rett til å overta eiendoms- eller utnyttelsesretten til de resultater i prosjektet som ligger utenfor de øvrige prosjektdeltakernes forretningsmessige interesser. Deltakernes interesseområder bør være definert i konsortieavtalen.
- Undervisningsinstitusjonene bør, eventuelt etter en avtalt tid, vederlagsfritt få dekket sitt behov for bruk av prosjektresultatene til undervisnings- og forskningsformål.

► 8 Offentliggjøring av prosjektresultater og fortrolighet

8.1 Offentliggjøring

Prosjektresultatene skal som hovedregel gjøres kjent så hurtig som mulig. Herunder skal prosjektansvarlig og eventuelle aktive samarbeidspartnere sørge for at de formidlingstiltak/-planer som er angitt i søknaden og kontrakten blir gjennomført.

Dersom offentliggjøring er til hinder for beskyttelse eller forretningsmessig anvendelse av resultatene, kan offentliggjøring utsettes midlertidig. I samarbeidsprosjekter avtales en slik utsettelse mellom konsortiedeltakerne.

I helt spesielle tilfeller, kan varig hemmelighold avtales skriftlig med Forskningsrådet. For prosjekter med deltakere fra universitets- og høyskolesektoren, er adgangen til varig hemmelighold begrenset av universitets- og høyskoleloven.

Forskningsgenererte data skal anses for allment tilgjengelige når prosjektet er avsluttet, såfremt ikke

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 Oslo

UTKAST

IPR@forskningsradet.no

Deres ref.: 200804692

Oslo 15. november 2008

Høring – Implementering av Forskningsrådets nye rettighetspolitikk i FoU-kontraktene

Vi viser til Norsk forskningsråds (NFR) henvendelse 17. november 2008 der man inviterer til å gi innspill til dokumentet "Forslag til endringer i rettighetsbestemmelsene i Forskningsrådets generelle kontraktvilkår." Våre merknader følger nedenfor.

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF) er en fagforening for forfattere og oversettere av faglitteratur. Foreningen sikrer medlemmenes faglige og økonomiske interesser gjennom forhandlinger om avtaler med offentlige og private institusjoner om vilkår for utgivelse og bruk av faglitteratur, om vederlagsordninger m.v. NFF arbeider også for å fremme god faglitteratur, styrke norsk skriftspråk og trygge yringsfriheten i et internasjonalt perspektiv. Foreningen har ca. 5200 medlemmer. Foreningen finansieres dels ved medlemskontigent, og dels ved bidrag fra det Det faglitterære fond. Fondet mottar årlig ca. 55 millioner kroner, dels som vederlag for kopiering av medlemmenes verk, dels som bibliotekvederlag. Fra dette fondet er det i løpet av tre tiår tilbakeført til ansatte i UH-sektoren anslagsvis XXX millioner kroner som stipendier for utvikling av faglitterære verk. I samme periode er det skrevet og utgitt vel 3800 bøker som er delfinansiert med fondets midler.

I

NFF har merket seg at Forskningsrådet i forslaget legger betydelig vekt på at institusjoner og bedrifter som mottar prosjektstøtte skal kunne dokumentere at man har etablert og praktiserer en tidsmessig rettighetspolitikk, og at det utvikles ryddige avtalerelasjoner mellom aktørene i et prosjektsamarbeid. NFF er enig i dette.

II

Som kjent fikk NFF anledning til å kommentere forslaget til "Forskningsrådets rettighetspolitikk" i februar 2008. NFF la da til grunn at forslaget måtte forstås som en utfylling av Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere fra 2003, i den forstand at retten til oppfinnelser som arbeidstakere gjør, kan – på nærmere fastsatte vilkår – overføres til arbeidsgiver (lovens § 4). Videre het det: "I de tilfellene der retten til oppfinnelser således blir overført til arbeidsgiver fra oppfinner/arbeidstaker, har sistnevnte krav på en "rimelig godtgjørelse" (§ 7). Det følger likeledes av loven at "Lærere og vitenskapelig personale ved universiteter og høyskoler har [...] rett til å publisere oppfinnelsen", dersom nærmere fastsatte vilkår er oppfylt; når dette er tilfellet, har heller ikke "arbeidsgiveren rett til å overta oppfinnelsen" (§ 6)."

Slik NFF leser implementeringsforslaget, er det bestemmelsene i "Oppfinnelsesloven" som også her utgjør det rettslige rammeverket. Forslaget bygger således på den forutsetning at FoU-prosjekter som helt eller delvis er finansiert av NRF, skal ivareta samfunnets interesser. Det betyr at forskningsresultat skal komme samfunnet til nytte, både gjennom oppbygging og formidling av kunnskap og kommersiell utnyttelse, ved

utdanning av studenter og samarbeid med næringslivet. Som en følge av dette må UH-institusjonene eie intellektuelle rettigheter om de skal fylle sine kjerneoppgaver, samtidig som samarbeidende industribedrifter sikres konkurransekraft gjennom lisensavtaler og effektiv teknologioverføring. NFF er enig i dette, men vil gjerne understreke at dette forutsetter at loven om oppfinnelser respekteres.

III

Oppfinnelsesloven regulerer ikke opphavsrettigheter. Ingen kan påberope seg opphavsrettigheter til objekter, oppfinnelser, ord og begreper, ideer og "ting". Men de vitenskapelig tilsatte, den enkelte forsker, har en selvstendig, lovfestet¹ rett til sine litterære prestasjoner, eller om en vil: en enerett til selv å bestemme når og på hvilken måte og med hvilke midler et åndsverk kan gjøres tilgjengelig for allmennheten. NFF forutsetter at NFRs forslag til rettighetsbestemmelser fullt ut respekterer de vitenskapelig tilsattes rettigheter etter åndsverkloven. Noe annet ville være en alvorlig inngripen i forskernes akademiske frihet.

NFF finner grunn til å understreke disse forholdene da man ikke kan se at problemstillingen er berørt i forslaget på en betryggende klar og fyldestgjørende måte. Det heter et sted (s. 2, andre avsnitt under overskriften "Rettigheter):

Silke avtaler (mellom aktørene i et prosjektsamarbeid: NFFs merknad) medfører ingen begrensning i beskyttelsen av opphavsmannens ideelle interesser etter Åndsverkloven og er ikke til hinder for at det avtalens vederlagsordninger for opphavsmenn tilsvarende de som gjelder for ansattes oppfinnelser i samsvar med Lov om rett til ansattes oppfinnelser.

Dette er uklart. Riktignok følger innholdet i den siterte passasjen av bestemmelsene i Oppfinnelsesloven. Men etter Åndsverkloven gis en opphavsmann- eller kvinne både materielle og ideelle rettigheter til sine prestasjoner, - og det er en eksklusiv rett, og et vern mot uautorisert utnyttelse. En overgang av opphavsrettigheter til andre, for eksempel arbeidsgiver, kan ikke skje som en følge av arbeidsforholdet, men bare etter særskilt avtale.

NFR vil være kjent med at det etter initiativ fra Universitetet i Oslo arbeides med å avklare hvordan vitenskapelig tilsattes behov for å ivareta sine opphavsrettigheter kan balanseres med UH-institusjonenes interesse for å nyttiggjøre seg egne ansattes litterære prestasjoner. Resultatene av disse avklaringene er varslet å foreligge om kort tid. NFF tilrår at NFR vurderer resultatene av nevnte utredningsarbeid når de foreligger.

Vennlig hilsen

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening

Trond Andreassen

Generalsekretær

¹ Lov om opphavsrett til åndsverk m.v. ("Åndsverkloven")

særlige grunner taler mot eller det foreligger kontraktsvilkår eller offentlige regler som hindrer det.

Prosjektansvarlig og/eller aktive samarbeidspartnere skal i sin utadrettede informasjon i tilknytning til prosjektet omtale bidraget og finansieringsordningen fra Forskningsrådet.

Forskningsrådet har rett til å offentliggjøre prosjektittel, sitt finansieringsbidrag og prosjektsammendrag. For prosjekter som ikke er konfidensielle, kan Forskningsrådet offentliggjøre resultater som er rapportert i forbindelse med framdrifts- og sluttrapportering.

Forskningsrådet kan i rimelig omfang kreve at det opprettes hjemmeside for prosjektet og at prosjektmedarbeidere deltar på seminarer, konferanser og andre formidlings- og nettverkstiltak.

Forskningsrådet kan i rimelig omfang kreve at det opprettes hjemmeside for prosjektet og at prosjektmedarbeidere deltar på seminarer, konferanser og andre formidlings- og nettverkstiltak.

8.2 Fortrolighet

Forskningsrådet er omfattet av offentlighetsloven og bestemmelser om taushetsplikt i lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker 10. februar 1967 (forvaltningsloven).

Taushetsbelagt informasjon kan ikke overføres til andre eller publiseres uten at det foreligger skriftlig godkjenning fra prosjektansvarlig eller annen konsortiedeltaker som informasjonen gjelder.

Taushetsplikten er ikke til hinder for formidling av opplysninger dersom det kan kreves av myndigheter eller domstoler i henhold til gjeldende lovgivning.

Taushetsplikten gjelder også etter avtalens opphør.

► 9 Overdragelse

Verken prosjektansvarlig eller aktive samarbeidspartnere kan overdra, pantsette eller på annen måte disponere over kontrakten eller deler av kontrakten, herunder tilsagn om betaling fra Forskningsrådet, til andre uten etter Forskningsrådets forutgående skriftlige godkjenning.

► 10 Ansvarsfritak

Prosjektansvarlig skal holde Forskningsrådet skadesløs for ethvert krav som måtte oppstå i forbindelse med gjennomføringen av prosjektet, herunder krav som følger av inngrep i immaterielle rettigheter.

Forskningsrådet har ikke noe juridisk eller økonomisk ansvar for skade eller tap som følge av feil ved, eller

ukyndig bruk av, utstyr, metoder eller programmer som er knyttet til prosjektet.

► 11 Force majeure

Hver av partene skal uten unødig opphold varsle den andre part dersom force majeure forhindrer dem fra å oppfylle sine forpliktelser etter kontrakten.

Ingen av partene er ansvarlig for manglende overholdelse av sine forpliktelser etter kontrakten som følge av force majeure.

I tilfelle force majeure setter prosjektet i fare skal partene møtes for å forhandle om nødvendig justering av kontrakten. Dersom partene ikke blir enige om slik justering, kan Forskningsrådet stoppe utbetaling av bevilgningen inntil force majeure-tilfellet opphører.

Dersom force majeure-tilfellet ventes å vare eller har vart i mer enn 90 dager, kan hver av partene si opp avtalen med en måneds varsel

► 12 Kontraktsopphør

12.1 Generelle bestemmelser

Kontraktsopphør medfører ikke opphør av kontraktsbestemmelser som etter sin natur ikke er begrenset til kontraktstiden. Dette gjelder bl.a. regnskap, rapportering, overdragelse av prosjektresultater, offentliggjøring mv.

Prosjektansvarlig plikter å gi nødvendig assistanse for at et prosjekt som ikke er fullført på grunn av opphør, skal kunne fullføres av andre dersom Forskningsrådet krever det.

12.2 Oppsigelse

Hver av partene kan skriftlig si opp kontrakten med tre måneders varsel derom en av partene ønsker det og begge parter blir enige om vilkår for og konsekvenser av en slik oppsigelse.

12.3 Heving

Heving skal skje skriftlig med rekommandert brev og begrunnes.

Forskningsrådet kan heve kontrakten med umiddelbar virkning dersom prosjektansvarlig vesentlig har misligholdt sine forpliktelser, herunder bl.a. dersom

- det foreligger vesentlige avvik i forhold til fremdriftsplanen eller andre forhold regulert i kontrakten.
- prosjektansvarlig driver virksomhet som er uforenelig med gjeldende lovgivning eller Forskningsrådets formål og retningslinjer.
- prosjektansvarlig ikke vil, eller er i stand til å fullføre prosjektet.

Videre kan Forskningsrådet heve kontrakten med umiddelbar virkning dersom;

- o en person eller et foretak utenfor EØS skulle overta kontroll over prosjektansvarlig, enten ved overdragelse av aksjekapital, stemmeflertall, ved avtale eller på annen måte.
- o det er meldt oppbud eller åpnet konkurs eller akkordforhandlinger hos prosjektansvarlig.
- o sentrale forutsetninger for kontraktsforholdet svikter, herunder bl.a. at Forskningsrådet ikke får de nødvendige midler stilt til rådighet, eller det skjer endringer i offentlige reguleringer eller oppstår andre uforutsette omstendigheter av vesentlig betydning for gjennomføring av prosjektet eller Forskningsrådets evne til å bidra til dette.

Prosjektansvarlig kan heve kontrakten med umiddelbar virkning dersom Forskningsrådet vesentlig har misligholdt sine forpliktelser.

Ved heving kan Forskningsrådet kreve tilbakebetaling av utbetalte bevilgninger med mindre heving skyldes Forskningsrådets vesentlige mislighold. Dersom prosjektansvarlig er forpliktet til å betale tilbake hele eller deler av bevilgningen, skal prosjektansvarlig betale forsinkelsesrenter i henhold til gjeldende lov om renter ved forsinket betaling fra hevingstidspunktet.

Dersom Forskningsrådet ikke krever tilbakebetaling kan Forskningsrådet kreve overføring av eiendomsrett til prosjektresultater, forutsatt at prosjektansvarlig selv ikke har bidratt finansielt til prosjektet eller bidraget ligger under 25% av prosjektets kostnader. Dersom prosjektansvarlig har bidratt finansielt med over 25% av prosjektets kostnader, skal Forskningsrådet kunne velge å ha en forholdsmessig eiendomsrett eller en ikke-eksklusiv utnyttelsesrett til prosjektresultater. Det samme skal gjelde utstyr kjøpt med bevilgede midler. Prosjektansvarlig plikter, etter krav fra Forskningsrådet, å overlære alt utstyr og oppnådde resultater mot dekning av den pro rata bokførte verdien, dersom dette er nødvendig for å fullføre prosjektet.

► 13 Endringer

Hver av partene kan foreslå endringer av kontrakten inkludert prosjektets mål, omfang og retningslinjer på grunnlag av resultater eller andre forhold som endrer forutsetningene for prosjektet. Endringene skal foreligge i skriftlig form og godkjennes av begge parter.

Forskningsrådet kan i prosjektperioden ensidig endre Generelle kontraktsvilkår forutsatt at det ikke er byrdefullt for prosjektansvarlig.

► 14 Lovvalg/verneting

Avtalen er undergitt og skal fortolkes i samsvar med norsk rett.

Eventuelle tvister skal avgjøres ved Oslo tingrett etter norsk rett.

Dersom prosjektansvarlig er en annen statlig virksomhet, skal eventuelle tvister avgjøres av det departement som har etatsstyringsansvar for Forskningsrådet.

Kontraktsvilkår gjeldende fra 01. 01. 2009
Bokmål

Utgitt av Norges forskningsråd
Postboks 2700 St Hanshaugen
0131 OSLO
Tlf 22 03 70 00
Internet: www.forskningsradet.no
Trykket november 2008

Felles rettighetspolitikk for Norges universiteter

Norges universiteter har som oppgave å drive forskning, undervisning og formidling til gavn for samfunnet. Universitetene skal sikre samfunnet fri og åpen tilgang til universitetets resultater. Som en del av sitt samfunnsansvar skal universitetene bidra aktivt til at samfunnet kan nyttiggjøre seg resultatene av universitetenes virksomhet, herunder næringsmessig utnyttelse. Samvirket med samfunnet forutsetter ryddig og profesjonell opptreden som grunnlag for gjensidig tillit.

Resultater som er skapt eller blitt til ved universitetene eller frembrakt helt eller delvis med universitetenes ressurser, er universitetets eiendom, så langt dette ikke er eller vil komme i konflikt med andres rettigheter. Universitetene skal sikre at resultatene blir utnyttet til beste for samfunnet.

På denne bakgrunn gjøres følgende retningslinjer gjeldende:

- **Hvem og hva omfattes av retningslinjene:**

Retningslinjene gjelder for tilsattes arbeidsresultater av enhver art uavhengig av om disse kan utnyttes næringsmessig eller ikke. Retningslinjene gjelder også for studenter og selvstendige oppdragstakere så langt de passer.

Alle kategorier arbeidsresultater er omfattet av disse retningslinjene, herunder, men ikke begrenset til:

patenterbare oppfinnelser,
ikke-patenterbar teknologi (ikke-patenterbare oppfinnelser og andre løsninger og prinsipper; knowhow, inkludert bedriftshemmeligheter, teknisk, vitenskapelig og merkantil informasjon og forretningskonsepter),
databaser,
dataprogrammer,
algoritmer,
ethvert materielt produkt (organisk, uorganisk og biologisk materiale), herunder substanser, organismer og avlinger, samt materialer – heretter betegnet fysiske gjenstander,
arbeidsresultater som kan danne grunnlag for varemerke- og designregistrering,
faglitterære publikasjoner og annet forsknings- og undervisningsmateriale som er et resultat av den tilsattes arbeid ved universitetet eller av en nærmere angitt oppgave den tilsatte er pålagt i tjenesten

Det bør innføres meldeplikt for alle resultater som kan ha næringsmessig potensial. Universitetene bør fastsette nærmere regler for overgang av rettigheter til resultatene der dette er påkrevd.

- **Eiendomsrett:**

Alle rettigheter til resultater som universitetene eier forblir som hovedregel ved universitetene. Universitetene kan i intet tilfelle gi avkall på sin rett til utnyttelse av resultatene til undervisnings- og forskningsformål.

Universitetene vil etter avtale kunne gi en tredjepart lisens til utnyttelse av universitetenes resultater, herunder næringsmessig utnyttelse, innenfor den enkelte tredjeparts nærings- og virksomhetsområde. Lisensavtalen bør inneholde bestemmelser om tredjeparts plikt til aktiv utnyttelse av lisensen.

I enkelttilfelle kan rettigheter til utnyttelse av resultater overdras til tredjepart på kommersielle vilkår, betinget av at universitetene samtidig beholder sin rett til utnyttelse av resultatene til undervisnings- og forskningsformål og til næringsmessig utnyttelse utenfor den enkelte bedrifts nærings- og virksomhetsområde.

- **Publisering**

Universitetene vil beskytte og ivareta de vitenskapelig tilsattes sedvanemessige og lovmessige adgang til selv å avgjøre om, og på hvilken måte, et vitenskapelig verk skal offentliggjøres. Det kan avtales en kortvarig utsettelse av publisering for å gi anledning til rettighetssikring.

Tilsattes rolle i kommersialiseringsprosessen

Universitetene bør legge til rette for, og gi incentiver til, at de tilsatte kan delta i videreutviklingen av de resultater som universitetet har overtatt for næringsmessig utnyttelse.

Fordeling av nettoinntekter ved kommersialisering:

Det anbefales at tilsatte som utgangspunkt tildeles 1/3 av eventuelle nettoinntekter knyttet til kommersialisering av et resultat.

Tilfelle der resultater ikke meldes inn av tilsatte:

I tilfelle der resultater ikke på reglementert vis meldes av tilsatte til universitetet, og resultatet deretter søkes kommersialisert uten universitetets medvirkning, gis universitetet rett til en andel av fremtidig nettoinntekt av det kommersialiserte resultatet.

Tilfelle der universitetet ikke velger å kommersialisere et resultat:

I tilfelle der resultatet på reglementert vis er meldt inn av tilsatte, men universitetet ikke ønsker å kommersialisere dette, gis universitetet rett til en andel av fremtidige nettoinntekter av tilsattes egen kommersialisering. Beløpet er kompensasjon for tilsattes bruk av offentlige ressurser til frembringelsen av resultatet.

- **Tilsatte med flere arbeidsgivere**

Det grunnleggende prinsipp er at økonomisk ansvar, og rettigheter til gevinst, tilfaller den arbeidsgiver hvor arbeidsforholdet innebærer forskning. Hvis begge arbeidsforhold innebærer forskning må partene bli enige om fordelingen.

- **Interessekonflikter**

Universitetene viser til 'Etiske retningslinjer for statstjenesten', fastsatt 7. september 2005, hvor det i pkt 4.2 fremgår at statsansatte ikke kan medvirke til illojal konkurranse med den statlige virksomhet hvor vedkommende er ansatt.

Statsansatte kan ikke ta arbeid eller drive ervervsvirksomhet som gjør at vedkommende kan bli inhabil i mer enn sporadiske tilfelle, eller komme i lojalitetskonflikt med den offentlige virksomhet hvor vedkommende er ansatt. Tvilstilfelle bør tas opp med arbeidsgiver i forkant for å unngå vanskeligheter for den ansatte eller arbeidsgiver og for å ivareta den alminnelige tillit til statstjenesten.

Det anbefales at universitetene i samarbeid fastsetter nærmere regler for sidegjøremål, og regler for meldeplikt og håndtering av interessekonflikter.

Mail fra Forskerforbundet

Brita Alsos

Fra: Frank Anthun
Sendt: 14. mai 2008 09:46
Til: Brita Alsos; Bjarne Hodne; Frank Anthun; Helge Rønning; Hilde Trygstad; Olav Torvund
Kopi: Sigrid Lem
Emne: VS: Avis dokumentet "Felles rettighetspolitikk for Norges universiteter"
Vedlegg: Felles rettighetspolitikk - kommentarer fra Olav Torvund.doc; Felles rettighetspolitikk for universitetene_endelig.doc

Kjære dere
 Dette er nå gått ut til alle lokallagene i UH-området.
 Vennlig hilsen
 Frank

Viktig melding til Forskerforbundets lokallag ved universitetene og høyskolene

AVVIS DOKUMENTET "FELLES RETTIGHETSPOLITIKK FOR NORGES UNIVERSITETER"!

I epost av 13. mars 2008 fra Forskerforbundet ble dere orientert om et anonymt og udatert dokument med tittelen "Felles rettighetspolitikk for Norges universiteter." Etter de rapporter vi hadde fått fra tillitsvalgte, var flere universiteter i ferd med å slutte seg til dokumentet som grunnlag for lokale retningslinjer om overdragelse av immaterielle rettigheter fra ansatte til virksomhetene. Vi vedlegger igjen dette dokumentet.

Dengang ba vi dere om ikke å akseptere dokumentet før vi hadde behandlet saken i Forskerforbundets opphavsrettsutvalg.

Det har vi nå gjort, og saken har også vært behandlet i Forskerforbundets hovedstyre. Etter opphavsrettsutvalgets og hovedstyrets oppfatning er dokumentet av en slik upresis karakter at det ikke kan danne grunnlag for institusjonenes rettighetspolitikk. Til orientering vedlegger vi et notat som er utarbeidet av professor Olav Torvund som også er medlem av Forskerforbundets opphavsrettsutvalg. Notatet gir en fyldegjørende begrunnelse om hvorfor dokumentet er uegnet som grunnlag for institusjonenes rettighetspolitikk.

Etter det Forskerforbundet har fått opplyst arbeider et utvalg ved Universitetet i Oslo med å utrede aktuelle problemstillinger vedrørende rettighetsproblematikken ved universitetet. Utvalget er sammensatt av personer med stor innsikt i immaterialrett, og Forskerforbundet ser frem til å studere utvalgets anbefalinger.

Dersom dere blir innkalt til drøftinger om utviklingen av såkalte policydokumenter eller avtaleutkast som gjelder rettighetsproblematikken, bør dere be om utsettelse av drøftingene til nærmere beskjed foreligger fra Forskerforbundet. Og dokumentet "Felles rettighetspolitikk for Norges universiteter" må avvises som grunnlag og rettesnor for arbeidet med utviklingen av den lokale rettighetspolitikken.

Når rapporten fra utvalget ved UiO foreligger, vil vi orientere dere om Forskerforbundets videre anbefalinger.

Med vennlig hilsen

Frank O. Anthun
 forhandlingssjef

Olav Torvunds uttalelse

1 Innledningen

Man må skille klart mellom forholdet mellom universitetene og eksterne samarbeidspartnere, og forholdet mellom universitetene og deres ansatte – selv om disse forutsetter hverandre.

Universitetet kan ikke overfor tredjepart gjøre avtaler om rettigheter som de selv ikke har, for eksempel fordi de ansatte har rettighetene.

Dette notatet har hovedfokus på forholdet mellom institusjonen og de vitenskapelig ansatte.

Rent generelt savnes en begrunnelse for hvorfor man ønsker å ha slike retningslinjer. At man vil ha en policy på dette området betyr ikke nødvendigvis at institusjonen skal sikre seg rettigheter til alt. For at man i det hele tatt skal kunne vurdere å gå inn på noe slikt må man ha gjort analyser om hva man eventuelt vil kunne oppnå og hva det vil koste (ikke minst i forhold til ansattes motivasjon m.m.) å innføre noe slikt som dette.

Formuleringen

”Universitetene skal sikre samfunnet fri og åpen tilgang til universitetets resultater. Som en del av sitt samfunnsansvar skal universitetene bidra aktivt til at samfunnet kan nyttiggjøre seg resultatene av universitetenes virksomhet, herunder næringsmessig utnyttelse.”

Kan være riktig om man ser det i forhold til eksterne samarbeidspartnere i den forstand at universitetene skal sikre at resultater ikke gjøres eksklusivt tilgjengelig for én part. Men i forhold til ansatte kan det heller få motsatt effekt dersom det legger restriksjoner på de ansattes muligheter til å publisere resultater.

Universiteter og eksterne samarbeidspartnere vil ofte ha motstridende interesser. En ekstern industriell partner vil være interessert i å kunne utnytte resultatene kommersielt og i å hindre at konkurrenter får mulighet til å utnytte resultatene. Universitetet og deres ansatte vil være interessert i å publisere. Dette reiser en rekke spørsmål om håndtering av denne type samarbeid med eksterne partnere, men det faller utenfor Forskerforbundets oppgaver å gå inn i denne relasjonen.

”Resultater som er skapt eller blitt til ved universitetene eller frembrakt helt eller delvis med universitetenes ressurser, er universitetets eiendom, så langt dette ikke er eller vil komme i konflikt med andres rettigheter. Universitetene skal sikre at resultatene blir utnyttet til beste for samfunnet.”

Resultatene er først og fremst kunnskap. Kunnskap er fri. Ingen eier eller kan eie kunnskap. Med unntak for industriell utnyttelse av patenter kan enhver utnytte den foreliggende kunnskap uavhengig av hvem som har frembragt denne. Man kan for eksempel dramatisere historiske hendelser i film eller i en skjønnlitterær form uten at de historikere som har fått fram denne kunnskapen skal kunne hevde noen rettigheter og på den måten bestemme over utnyttelsen.

Man kan helt fritt utnytte andres forskningsresultater i sin forskning og undervisning. Kunnskapen er og blir fri. Det man ikke kan gjøre er å kopiere andres verk, for eksempel artikler. Enhver kan fritt

anvende eller forsøke å forklare Einsteins relativitetsteori. Men vi kan ikke fritt kopiere Einsteins egne artikler, da disse fortsatt er opphavsrettslig vernet.

”Retningslinjene gjelder for tilsattes arbeidsresultater av enhver art uavhengig av om disse kan utnyttes næringsmessig eller ikke.”

I tillegg til som er nevnt ovenfor om at man generelt ikke kan eie arbeidsresultater i form av kunnskap, så er dette en særdeles vid formulering. ”Av enhver art” og ”uavhengig av om disse kan utnyttes næringsmessig eller ikke”. Om man tenker i et kommersialiseringsperspektiv så er det vanskelig å forstå hva institusjonen i det hele tatt skal med rettigheter til noe som ikke kan utnyttes næringsmessig. Hvilke andre motiver man skulle ha for å overta rettigheter er det vanskelig å forstå.

”Retningslinjene gjelder også for studenter og selvstendige oppdragstakere så langt de passer.”

Slike retningslinjer kan ikke gjøres gjeldende overfor selvstendige oppdragstakere annet enn ved at det inngås avtale med disse for det enkelte oppdrag.

Studenter er ikke ansatte og utgangspunktet er at institusjonen ikke overtar noen rettigheter til det studenter måtte skrive eller utvikle. Hvis de engasjeres på bestemte prosjekter må dette håndteres i særskilt avtale for dette prosjektet.

”Alle kategorier arbeidsresultater er omfattet av disse retningslinjene, herunder, men ikke begrenset til:”

Denne innledningen til rettighetskatalogen er særdeles omfattende og er innledning til det som gjerne omtales som en ”støvsugerklause”. Man vil sikre seg alle rettigheter til alt.

2 Rettighetskatalogen

2.1 Patenterbare oppfinnelser

Denne gruppen anser opphavsrettsutvalget for uproblematisk. Dette er løst på en hensiktsmessig måte, og patent legger ikke noen restriksjoner på publisering av eller bruk av kunnskap, med unntak av at den ikke må publiseres før patentsøknad er sendt og at oppfinnelsen ikke kan utnyttes industrielt.

2.2 ”ikke-patenterbar teknologi (ikke-patenterbare oppfinnelser og andre løsninger og prinsipper; knowhow, inkludert bedriftshemmeligheter, teknisk, vitenskapelig og merkantil informasjon og forretningskonsepter),”

Man har ikke rettigheter til ikke-patenterbar teknologi. Hvis teknologien ikke er patentert innebærer det at hvem som helt kan utnytte den til hva som helst. Man kan beskytte denne type kunnskap ved å holde den hemmelig og satse på at konkurrenter og andre ikke klarer å finne ut hva man egentlig

gjør. Det er også et visst vern for bedriftshemmeligheter som innebærer at man ikke kan utnytte bedriftshemmeligheter som man har skaffet seg tilgang til på urettmessig måte (bedriftsspinoasje, bestikke medarbeidere, etc). Det samme gjelder "andre løsninger og prinsipper". Hva som menes med "teknisk, vitenskapelig og merkantil informasjon" er det ikke lett å forstå.

Forretningskonsepter er heller ikke vernet i Norge. Når dette i det hele tatt er nevnt kan det tyde på at de som har forfattet notatet temmelig ukritisk har importert synspunkter fra USA.

Knowhow sitter mellom ørene på den enkelte ansatte. Institusjonen har selvfølgelig ikke noen rettigheter til dette. Alle står fritt til å både ta med seg og å bruke hodet sitt om de skulle skifte arbeid.

Hvis et universitet eller en høgskole skal beskytte den type informasjon og kunnskap som her omfattes så vil det bare kunne gjøres ved at de enkelte vitenskapelig ansatte pålegges taushetsplikt om sine forskningsresultater. Det vil være fullstendig i strid med noe av det helt grunnleggende ved vår virksomhet: Forskningsresultater skal gjøres kjent ved at de publiseres, ved at vi gir forskningsbasert undervisning og ved at resultatene formidles i en mer populær form.

2.3 Databaser

Hvem som sitter med rettighetene til databaser er i utgangspunktet noe uklart. Databasevernet etter åvl § 43 er ikke et vern for *skapende innsats*, men et vern for *investeringer* og for *arbeid med innsamling, systematisering og presentasjon av data*.

Institusjonen vil ha rettigheter til databaser som etableres på institusjonens initiativ. Dette vil omfatte mange forskningsbaser, for eksempel tidsserier som brukes til klimastudier, Kreftregisteret, osv.

Den enkelte forskers personlige arkiv vil den enkelte forsker ha rettighetene til. Slike arkiver vil neppe ha noen kommersiell interesse. Men slik retningslinjene er formulert vil det bety at institusjonen skal kunne pålegge en forsker å stille sitt materiale for andre og at man ikke kan ta sitt arkiv med seg om man skulle skifte arbeidssted.

Man vil nok kunne finne gråsoner mellom disse ytterpunkter. Men her som på andre områder bør prinsippet være at man regulerer dette i en avtale knyttet til det enkelte prosjekt dersom institusjonen bruker særlige ressurser på utvikling av basen.

2.4 Dataprogrammer

For dataprogrammer er hovedregelen etter åvl § 39g at rettighetene til dataprogram "som er skapt av en arbeidstaker under utførelsen av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet eller etter arbeidsgivers anvisninger" går over til arbeidsgiver. En avtaleregulering på dette punktet vil derfor bare være nødvendig dersom institusjonen også vil overta rettighetene til program som ikke er skapt under utførelse av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet eller etter arbeidsgivers anvisning.

Forskning er som kjent en oppgave som omfattes av arbeidsforholdet til en vitenskapelig ansatt, så det er i utgangspunktet lite tvil om at rettighetene går over.

Rettigheter til programmer omfatter *den konkrete utforming* av et program, ikke den kunnskap som man har utviklet under utarbeidelsen av programmet. Man kan fritt utnytte sin kunnskap til å utvikle nye programmer basert på denne kunnskapen. Og veien er som kjent lang fra en prototyp som resultat av et forskningsarbeid til et kommersielt produkt.

2.5 Algoritmer

Algoritmer er ikke vernet. Alle kan fritt benytte alle algoritmer. Igjen vil det bare være mulig å ha en form for vern ved at den enkelte vitenskapelig ansatte pålegges taushetsplikt om resultater i form av algoritmer.

2.6 "ethvert materielt produkt (organisk, uorganisk og biologisk materiale), herunder substanser, organismer og avlinger, samt materialer – heretter betegnet fysiske gjenstander"

Dette gjelder *eiendomsrett til fysiske gjenstander*. Dette har ingen ting med immaterielle rettigheter å gjøre og hører følgelig heller ikke hjemme i noe som er ment å skulle regulere immaterielle rettigheter.

Det kan være mange gode grunner til å regulere eiendomsrett til innsamlet materiale, men det hører ikke hjemme i en sammenheng som denne.

2.7 Arbeidsresultater som kan danne grunnlag for varemerke- og designregistrering,

Det er vanskelig å se at dette er relevant i forhold til forskning. Vi forholder oss riktignok til prosjektnavn. Men *varemerke er noe som først kommer inn i en eventuell kommersialiseringsprosess etter at forskningen vil være avsluttet* – eller i alle fall så godt som avsluttet. Å finne på et godt navn eller en logo kan ikke ses på som resultat av forskningen. Det er derfor liten grunn til å regulere dette.

Design gjelder estetisk utforming. Heller ikke det kan anses som relevant for forskning. *Funksjonell design kan ikke vernes som design*. Estetisk formgivning av konkrete produkter kan ikke være en del av forskningen og følgelig kan det heller ikke være relevant i forhold til forskerne.

2.8 "faglitterære publikasjoner og annet forsknings- og undervisningsmateriale som er et resultat av den tilsattes arbeid ved universitetet eller av en nærmere angitt oppgave den tilsatte er pålagt i tjenesten"

En generell overdragelse av opphavsrett til faglitterære publikasjoner vil være et meget stort inngrep i de ansattes rettigheter. Om man skal ta dette på alvor betyr det at institusjonen skal bestemme om noe skal publiseres, og eventuelt *hvor* det skal publiseres – i tillegg til at eventuelle inntekter tilfaller institusjonen.

Alle vitenskapelige og populærvitenskapelige arbeider, i tillegg til læremidler, vil være "resultat av den tilsattes arbeid ved universitetet" og følgelig omfattes av ordlyden.

Fra et arbeidstakerperspektiv vil dette være helt uakseptabelt og det vil være et alvorlig inngrep i den akademiske frihet.

Dette utelukker ikke at det inngås særskilte avtaler for enkeltprosjekter hvor rettigheter i større eller mindre grad overdras. Dette kan bl.a. være aktuelt hvor mange samarbeider om et stort

fellesprosjekt (ordbok, oppslagsverk, vitenskapelig kommentert utgave av Ibsen, etc) og for prosjekter hvor institusjonen går inn med særskilte ressurser (multimedieproduksjoner m.m.). Også i andre tilfeller hvor noen påtar seg å utvikle en "kurspakke" eller tilsvarende vil det kunne være aktuelt å inngå denne type avtaler. Men det må begrenses til slike prosjekter.

3 Meldeplikt

Det foreslås at det skal innføres meldeplikt:

"Det bør innføres meldeplikt for alle resultater som kan ha næringsmessig potensial."

En meldeplikt vil nødvendigvis måtte medføre et merarbeid for den enkelte vitenskapelig ansatte, i form av registreringer, meldinger, rapporter, osv. I tillegg vil det nødvendigvis gjøre et byråkrati som skal ta i mot disse meldingene, gjennomgå og vurdere dem.

Dersom noe slikt skal innføres bør det ha en god begrunnelse. Noen slik begrunnelse er ikke gitt.

4 Regler for rettighetsovergang

Det heter i notatet:

"Universitetene bør fastsette nærmere regler for overgang av rettigheter til resultatene der dette er påkrevd."

Det er uklart hva dette skal bety i og med at det er tatt inn i noe som nettopp fremstår som i alle fall en mal for et slikt regelverk.

5 Hovedpunkt om eiendomsrett

Det heter bl.a:

"Alle rettigheter til resultater som universitetene eier forblir som hovedregel ved universitetene."

Dette avsnittet handler først og fremst om forholdet mellom universitetet og eksterne samarbeidspartnere, og slår fast at universitetet ikke skal gi fra seg rettighetene til samarbeidspartnere. Dette er uproblematisk i forhold til ansattes rettigheter. Universitetet kan uansett ikke overdra andre rettigheter enn de som universitetet har fått overdratt.

Dette er derfor et tema som ikke direkte berører Forskerforbundets medlemmer.

6 Publisering

I notatet heter det under overskriften "publisering":

"Universitetene vil beskytte og ivareta de vitenskapelig tilsattes sedvanemessige og lovmessige adgang til selv å avgjøre om, og på hvilken måte, et vitenskapelig verk skal

offentliggjøres. Det kan avtales en kortvarig utsettelse av publisering for å gi anledning til rettighets sikring.”

Som vitenskapelig ansatt har man selvfølgelig ingen innvendinger mot at universitetet vil beskytte ens rett til publisering. Men det er vanskelig å få det til å henge sammen med punktet om at universitet vil overta opphavsretten til det som publiseres. En ”hjelp” i form av overtakelse av rettighetene trenger vi ikke. Derimot bør man støtte et prinsipp om at det ikke inngås avtaler med tredjeparter som begrenser retten til publisering – noe som bl.a. vil bety at det er ikke er mulig å inngå avtaler om beskyttelse av bedriftshemmeligheter som resultat av forskningen m.m., se ovenfor i avsnitt 2.2.

Det kan i denne sammenheng være verdt å peke på problemer knyttet til at man som forsker får tilgang til andres bedriftshemmeligheter m.m. Man kan ikke som universitetsansatt kreve å få publisere det man får vite om en samarbeidspartners virksomhet. Men dette kan lede til at også andre resultater hvor man gjør bruk av slik informasjon ikke kan publiseres, hvilket tilsier bevissthet og varsomhet om man går inn i prosjekter hvor man får tilgang til konfidensiell informasjon. Dette er imidlertid ikke et rettighetsproblem og behandles derfor ikke nærmere.

7 Tilsattes rolle i kommersialiseringsprosessen

Når den foreslåtte meldeplikt bare er begrenset til å gjelde ”resultater som kan ha næringsmessig potensial”, da overlates i praksis denne vurderingen i første omgang til den enkelte vitenskapelig ansatte. Det blir da problematisk om man i neste omgang skulle risikere noen form for sanksjoner i de tilfeller hvor det senere skulle vise seg at det likevel var et kommersielt potensial.

Hele tankegangen passer imidlertid bare i forhold til patent. I andre tilfeller vil det i beste fall være vanskelig å påvise forskningsresultatets betydning i en kommersialiseringsprosess. Om jeg her skal holde meg til min egen bransje, så er jurister med doktorgrad og kanskje annen forskningskompetanse etterspurt i de store advokatfirmaene. Den kunnskap man har utviklet, eller ”knowhow” om man synes det lyder bedre på engelsk, kan gi grunnlag for en lønnsom rådgivning i form av advokatvirksomhet. Det kan sies å være en kommersialisering av resultatene. Men det ville være meningsløst om universitetet skulle kreve andel av inntekter fordi folk har suksess med å bruke den kunnskap de har ervervet og utviklet hos oss. (Den type avtaler er stort sett forbeholdt fotballklubber.)

Om noen skulle ha suksess med en bokutgivelse (”Sofies verden” ble opprinnelig skrevet som lærebok i filosofi), så gir det heller ikke særlig mening at universitetet skal gripe inn og kreve en andel av den inntekt denne ”kommersialiseringen” representerer.

Også i andre tilfeller vil kommersialisering – annet enn for patenter – stort sett skje ved at folk bruker sin kompetanse. Det er ikke basert på at man utnytter rettigheter – kunnskapen er og skal være fri.